

Держачова О.С.

НОВИЙ ТИП УКРАЇНСЬКОГО ГЕРОЯ

(на матеріалі графічної новели «Укрмен.Початок»)

В українському літературному просторі дедалі поулярнішими стають вітчизняні комікси з вітчизняними героями. Серед них, наприклад, серія «Кіборгів», «Укрмен. Початок», «Воля», «Даогопак», «Друзі 2.0» та ін.

Комікси (мальсторії) – поняття узагальнене, що включає комік-буки (мальюписи), комік-стрипи (мальюстрічки), графічні романи. Мальюписи іноді називають графічними романами, хоча останні можуть містити самодостатню історію, на відміну від традиційних мальюписів, які передбачають продовження. Комік-стрипи з'явилися в газетах і журналах, їхня особливість - небагато панелей.

Комікс - це «особливий різновид послідовного мистецтва, яке здебільшого (за деякими помітними винятками) має наративний характер, тобто розповідає історії» [3, 16]. Праці Скотта Макклауда «Зрозуміти комікси» (1993), Ренді Данкана, Метью Сміта, Пола Левіца «Сила коміксів» (2015) є ґрунтовними дослідженнями історії виникнення, формування культури мальюписів, їхньої структури та змісту. Перша праця цікава тим, насамперед, що перед нами наукове дослідження, фахове, серйозне, але у вигляді коміксів. С. Макклауд розмірковує над знаковою природою зображень у мальюписах, часопросторовими особливостями у них та можливій еволюції. Автори книги «Сила коміксів» розповідають про історію коміксів (від народження до дорослішання), форму (створення історії, прочитання), культуру коміксів, а також пропонують класифікацію жанрів коміксів та їхніх наративних моделей.

Мальюписи мають давню історію: Єгипетські малюнки в поховальній камері невідомої особи (1500 рр. до Хр), «Кіготь Оцелота» (знайдено 1519 року, створений приблизно 500 років тому до знахідки), Гобелен з Байо (одна з перших згадок 1476 р.). У XVIII столітті з'явилися політичні карикатури британця Вільяма Гогарта (серії: «Історія повії», «Історія марнотрата», «Модний шлюб»).

Родольф Тепффер, швейцарський письменник, художник, педагог, видає у 1837 році «Любові пана Війо Буа». Далі - «Макс та Моріц» (1865) Вільгельма Буша. «Жовтий хлопчак» (1895) Ричарда Аутколта, «Капітан і діти» (1897, 1914-1949) У 1938 з'являються комікси із Суперменом, у 1994 році - «Марвели». А у 1992 році графічний роман Арта Шпігельмана «Маус» про Голокост отримав Пулітцерівську премію з літератури.

Щодо наших українських коміксів, то вони все впевненіше завойовують своїх прихильників. Наші мальюписи пропонують новий тип історії, заснованої на наших реальних подіях, як-от «Кіборги», а також створюють нових персонажів, як-от Укрмен.

Укрмен – головний герой графічної новели (саме таке визначення пропонують автори цього графічного твору) «Укрмен. Початок». Цей мальюпис побачив світ у 2018 році і є першою книгою із серії про Укрмена. Оскільки поки що немає продовження, то про деякі аспекти творення персонажа ще важко говорити, зокрема про те, звідки Укрмен з'явився, які надприродні сили цей супергерой має чи може ще мати.

У графічній новелі лише невеличка передісторія, яка дає підстави визначити наратив цього мальюпису як комплексний, в якому головна сюжетна лінія доповнюється побічними, передісторією персонажів тощо. Ймовірно, що у наступних випусках таких передісторій буде більше, принаймні так того вимагає задекларований авторами сюжет.

Час та місце дії у графічній новелі – сучасна Україна, сучасний Київ, але в альтернативній реальності. Унаслідок техногенної катастрофи 26 квітня 1986 року змінюється життя людей, адже радіактивний викид вплинув на ДНК організмів і спричинився появи мутантів. Укрмен вступає у боротьбу з одним із них [2].

Супергерої коміксів «сформувалися на базі трьох основних типів пригодницьких персонажів: науково-фантастичної суперлюдини, надлюдини бульварних журналів і таємного месника» [1, 253]. Наш Укрмен створений за аналогією до вже відомих нам супергероїв (Супермен, Бетмен, Спайдермен).

Тобто він одразу маркований навіть візуально так, щоб читачі одразу зрозуміли, що перед ними супергерой:

Базою формування Укрмена може бути або науково-фантастична суперлюдина, або таємний месник. Чітко та однозначно з першого випуску цього не можна сказати, оскільки ми не знаємо, чи з ДНК Укрмена відбулися мутації, як в інших персонажів з твору, наділених надприродними силами. Щодо таємного месника, то на цю думку наштовхує сцена в лікарні, де супергерой обіцяє хлопчику, який помирає, захищати людей так, як захистив його та батька. Ймовірно, про природу таємної сили Укрмена дізнаємося у подальших випусках.

«Супергероїка виникла завдяки змішуванню нових елементів (фантастичні сили, костюми й подвійне життя» [1, 258]. В «Укрмені» вони присутні: сила головного героя, костюм, за яким його впізнає читач і подвійне життя: більшість знайомих не здогадується, що студент Богдан – це Укрмен.

«Супергерої наділені фантастичними здібностями чи вміннями, що значно перевершують уміння звичайних людей» [1, 260]. Традиційно виділяють три емблематичні елементи супергероїв: місії, сили, особистості. Автори «Сили коміксів» додають ще один елемент – насилля. Просоціальна місія полягає в тому, що супергерой повнен використовувати свої сили на благо людства. Автори натякають нам на те, що Укрмен вже відомий місту своїми вчинками:

А в аналізованій графічній новелі він рятує від нападників батька та сина, відбиває у мутанта плутонієвий опромінювач. Щодо сили Укрмена, то окрім того, що він надзвичайно сильний та витривалий фізично, більше нічого не можемо сказати. Ймовірно, детальніше про його сили знатимемо з наступних випусків. Ідентичність Укрмена, як і будь-якого супергероя, складається з кодового імені, костюма, таємної ідентичності та прізвиська. Як правило супергеройські імена пов'язані з тими здібностями, яким володіють герої, але у нашому випадку це правило не діє. У цьому мальовисі ім'я говорить про те, що герой – українець. «Таємна або подвійна ідентичність зазвичай різко контрастує з основною. Супергерої без костюма часто вдають якусь слабкість, надягають маску боягуза чи розпусного гульвіси» [1, 267]. Так вони стають ближчими до нас і вселяють, на думку Умберто Еко, віру в те, що з глибин нашого я може виринути надлюдина [4]. Насилля – це ще одна важлива характеристика супергероя, адже він б'ється зі злом. На насилля Укрмен відповідає насиллям:

Супергеройські комікси відповідають певній наративній моделі [1, 272-280]: особлива історія походження, мономіф (вихід-ініціація-повернення), серійність, смерть як тимчасова перешкода. Чи буде такою наративна модель у малюнках про Укрмена, ще не можемо сказати. Ми не знаємо історії походження Укрмена, маємо тільки натяк на ініціацію, немає ще серійності, але сюжет вже її передбачає.

У графічній новелі «Укрмен. Початок» представлено новий для українських коміксів (але неновий за певними характеристиками для історії малюнків загалом) тип супергероя – Укрмена, наділеного надзвичайною силою, який бореться зі злом та перемагає. Удень – він звичайний скромний студент, який переконаний, що «щоб робити хороші справи, костюм не потрібен», а вночі протистоїть небезпекам які чатують на людей. Маркерами національної ідентичності виступають місце дії, ім'я героя, кольори його костюма. Як далі розкриватиметься цей персонаж і чи буде він чимось відрізнятися від традиційних супергероїв, зможемо говорити після появи наступних випусків «Укрмена».

Список використаних джерел

1. Данкан Р., Сміт М., Левіц П. Сила коміксів. Історія, форма й культура. Київ: ArtHuss, 2020. 512 с.
2. Левченко Ф., Тягур А. Укрмен. Початок. Київ: Рідна мова, 2018. 64 с.
3. Макклауд С. Зрозуміти комікси. Київ: Рідна мова, 2019. 224 с.
4. Eco U. The Myth of Superman. URL:
<http://comicsstudies.pbworks.com/w/file/fetch/50572544/eco-superman.pdf>